

Sosnetin puheenjohtaja, professori Timo Harrikari, Tampereen yliopisto (Timo.Harrikari@uta.fi)

Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta (HE 203/2018 vp)

Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet kiittää tilaisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta.

Sosiaalihuollon koulutuksen vahvistamisen tarve

Esitetty laki sosiaalihuoltolain muuttamiseksi on sosiaalityön yliopistokoulutuksen näkökulmasta erittäin tärkeä ja kannatettava. Sosiaalihuoltolain muuttamista koskeva lakiesitys tarjoaa uudenlaiset edellytykset sosiaalihuollon yliopistolliselle koulutukselle ja tutkimusperustaisten työkäytäntöjen vahvistamiselle, joka on tärkeää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistumisen ja myös integraation kannalta. Esitetty laki laajentaisi nykyisin vain terveydenhuoltoa koskevan valtion koulutuksen korvausmenettelyn koskemaan myös sosiaalihuoltoa. Sosnet pitää tätä tervetulleena uudistuksena.

Lakiesityksen vaikutukset sosiaalityön yliopistolliseen erikoistumiskoulutukseen sekä sosiaalihuollon palveluiden laatuun, vaikuttavuuteen ja asiakasturvallisuuteen ovat huomattavia. Sosiaalityön erikoistumiskoulutusta koskevat valtion korvaukset ovat olennaisia, sillä sosiaalityön koulutus- ja tutkimustoiminnan vahvistuminen parantaa edellytyksiä vaikuttaviin palveluihin ja sosiaalityöhön sekä edistää sosiaalihuollon asiakkaiden oikeutta tutkimusperustaiseen sosiaalityöhön ja palvelutoimintaan.

Aiemmissa sote- ja maakuntauudistusta koskevissa lausunnoissaan Sosnet on painottanut sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisen edellyttävän, että sosiaalihuollolle ja terveydenhuollolle luodaan lainsäädännöllä yhdenvertaiset rakenteet ja rahoitusjärjestelmät myös koulutuksessa ja tutkimuksessa.

Sosnet on pitänyt myönteisenä, että eduskunnan käsiteltävänä oleva sote-järjestämislakia koskeva esitys (HE 15/2017 vp) laajentaa korvausmenettelyn sosiaalihuoltoon. Sosnet pitää tärkeänä, että erikoistumiskoulutuksen järjestämistä koskevista valtion korvauksista säädetään sosiaalihuoltolaissa jo ennen sote-järjestämislain voimaantuloa. Tämän osalta on kuitenkin huomioitava, että eduskunnan käsiteltävänä oleva lakiesitys (HE 203/2018 vp) jättää huomiotta sosiaalityön peruskoulutukseen kuuluvan käytännön harjoittelun korvaukset. Sosnet pitää tärkeänä, että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon koulutuskorvauksista säädetään yhdenvertaisesti, jonka vuoksi myös sosiaalihuollon peruskoulutuksen valtion korvauksia koskeva sääntely on tarpeen uudistaa.

Erikoissosiaalityöntekijän koulutus

Sosiaalityön yliopistollista koulutusta järjestetään Suomessa kuudessa yliopistossa. Koulutusvastuussa ovat Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Lapin, Tampereen ja Turun yliopistot. Helsingin yliopisto ja sen alaisuudessa toimiva Svenska Social- och Kommunalhögskolan vastaavat yhdessä valtakunnallisesti ruotsinkielisestä sosiaalityön koulutuksesta.

Sosiaalityön koulutus on sosiaalihuollon ainoa yliopistotasoinen ammatinharjoittamisoikeuden tuottava koulutus. Suomessa sosiaalityön koulutusta on järjestetty yliopistokoulutuksena vuodesta 1928 lähtien, ja vuonna 1994 oppiaine itsenäistyi omaksi tieteenalakseksi. Sosiaalityön koulutuksen valtakunnallista kehittämistä on toteutettu lähes kolmen vuosikymmenen ajan pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti. Suomalainen sosiaalityön koulutus on kansainvälisesti vertaillen korkeatasoinen koulutus, jonka kulmakivenä on tiedeperustaisuus. Maisteritasoisena ja pääainevastuisena toteutettu koulutus ovat mahdollistaneet sosiaalityön kannalta olennaiset teoreettiset, metodologiset ja pedagogiset ratkaisut, opetuksen ja tutkimuksen kiinteän vuoropuhelun sekä ammattikäytäntöjen opetuksen kehittämisen. Yhdessä nämä ainekset ovat luoneet edellytykset tiedeperustaisen sosiaalityön ammattikäytännön kehittymiselle.

Erikoissosiaalityöntekijän koulutusta järjestetään sosiaalityön koulutusvastuuyliopistojen yhteistyönä ja osana Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnetin toimintaa. Erikoistumiskoulutuksen laajuus on 70 opintopistettä. Erikoistumiskoulutuksen kohderyhmänä ovat maisterin tutkinnon suorittaneet sosiaalityöntekijät (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, 7 §).

Erikoistumiskoulutuksen suoritettuaan sosiaalityöntekijä kykenee aiempaan työkokemukseen perustuen toimimaan vaativissa asiantuntijatehtävissä valitulla sosiaalityön erikoisalalla. Erikoissosiaalityöntekijä hallitsee tehtävässä vaadittavan tieteellisen-ammattillisen erikoisosaamisen ja pystyy käyttämään tieteellistä tutkimustietoa erikoisalansa ammattillisten käytäntöjen analysoinnissa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Koulutuksen tavoitteena on vahvistaa taitoa toimia asiantuntijana yhteisöissä ja -verkostoissa.

Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen (70 op) erikoisalalat ovat 1) Hyvinvointipalvelut, 2) Kuntouttava sosiaalityö, 3) Lapsi-, nuoriso- ja perhesosiaalityö ja 4) Rakenteellinen sosiaalityö. Erikoistumiskoulutuksen valmistelu on perustunut laajaan työelämätarpeiden selvittämiseen. Koulutuksen erikoisaloja suunniteltaessa tavoitteena oli muodostaa sosiaalityön vaativan erikoisosaamisen painoalat, jotka ovat suhteellisen pysyviä ja pitkäaikaisia mutta jotka myös profiloisivat sosiaalityötä tulevaisuudessa. Valmistelussa oli tarpeen myös huomioida, että erikoistumisalat perustuvat yhteiskunnallisen tarpeen ja työelämän tunnistamien osaamistarpeiden ohella keskeisesti myös yliopistoissa tehtävälle tutkimukselle ja tutkimuksen painoaloille.

Erikoissosiaalityöntekijän koulutus suoritetaan noin 2,5 vuodessa työn ohessa. Koulutus sisältää noin 20 lähiopetuspäivää, verkko-opintoja, etätehtäviä, itsenäistä ja ryhmätyöskentelyä sekä työpaikoilla toteutettavia kehittämis- ja tutkimustehtäviä. Koulutukseen sisältyy 10 op laajuinen lopputyö. Ensimmäiset uusimuotoisen erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen opiskelijat aloittivat opintonsa vuosina 2016–2017. Vuonna 2018 on toteutettu kahden erikoisalan osalta toisen koulutusryhmän opiskelijavalinnat ja kahden seuraavan erikoisalan opiskelijaryhmän on tarkoitus aloittaa opinnot syksyllä 2019.

Erikoistumiskoulutus on osallistujille maksullista. Asetuksen mahdollistama opintomaksu on korkeintaan 120 euroa opintopisteeltä. Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen opintomaksu on tällä hetkellä asetuksen mahdollistamaa hintaa selkeästi pienempi (3 500 euroa), sillä hintaa on voitu alentaa opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän erityisavustuksen turvin. Erikoistuvien opiskelijoiden työnantajat (pääosin kunnat) osallistuvat vaihtelevasti kustannuksiin, jolloin osalle sosiaalityöntekijöistä koulutukseen sisältyvä opintomaksu on muodostunut esteeksi koulutukseen hakeutumiseen ja siihen osallistu-

miseen. Sosnetin keräämien tietojen mukaan suurimmalle osalle erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen opiskelijoista työnantaja korvaa opintomaksun osittain, mutta reilu kolmannes maksaa opintomaksun kokonaan itse. Opintomaksun ohella kustannuksia syntyy myös lähiopetuspäiville osallistumisesta ja työajan käyttämisestä opiskeluun, joihin työnantajat suhtautuvat yhtä lailla vaihtelevasti.

Opintomaksu on kattanut luonnollisesti vain osan erikoistumiskoulutusten järjestämisestä aiheutuvista todellisista kustannuksista. Yliopistojen rahoitusjärjestelmä ei voi nykyisellään vastata erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen järjestämisestä aiheutuvista kuluista. Siten koulutuksen rahoitus on tällä hetkellä riittämätöntä, jotta uusi koulutusjärjestelmä voisi vakiintua pysyväksi osaksi yliopistojen ja sosiaalihuollon palvelujärjestelmän toimintaa.

Tämänhetkisten suunnitelmien mukaan erikoistumiskoulutus käynnistetään kullakin erikoisalalla noin kahden vuoden välein, jolloin koulutukseen otetaan 20–30 opiskelijaa/erikoistumisala. Jatkossa on tarpeen arvioida myös muiden sosiaalityön erikoistumisalojen tarpeellisuutta. Lääketieteen aloihin verraten huomattavan pienellä joukolla sosiaalityöntekijöitä on mahdollisuus erikoistumiskoulutukseen.

Yksityiskohtaiset kommentit lakiesitykseen

Sosnet pitää ehdotettua lakia sosiaalihuoltolain muuttamiseksi erittäin tärkeänä ja tarkoituksenmukaisena lakiesityksenä. On tärkeää, että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yliopistollisen erikoistumiskoulutuksen valtion korvauksista säädetään mahdollisimman yhdenvertaisesti.

Samalla on kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota sosiaalityön erikoistumiskoulutuksen erityispiirteisiin verrattuna terveydenhuollon koulutuksiin. Tästä aiheutuu erityisyyttä myös kustannusten korvaamisessa. Lakiehdotukseen sisältyy ehdotus, että korvausmenettelystä säädetään erikseen sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosnet pitää tätä kannatettavana ja osallistuu mielellään asetuksen valmisteluun.

Ensimmäiseen ehdotettavaan uuteen pykälään sisältyisi valtion korvaus koulutuksesta yliopistolle. Pykälän mukaan valtio korvaisi sosiaalityön erikoistumiskoulutusta järjestävälle yliopistolle valtion varoista koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia. Korvaus perustuisi koulutuksen suorittaneiden määrään ja koulutuksesta määrättyyn korvaukseen. Ehdotus on kannatettava edellyttäen, että korvauksen peruste kattaa yliopistoille koituvat kustannukset koulutuksen järjestämisestä. Lakiesityksen sisältämien muotoilujen tulisi huomioida, että yliopistoille aiheutuu kustannuksia koulutuksen järjestämisestä myös niiden opiskelijoiden osalta, jotka eivät suorita koulutusta loppuun kokonaisuudessaan (esim. lopputyö jää kesken).

Lakiehdotus jättää avoimeksi sen, missä määrin valtion koulutuskorvausten on tarkoitus kattaa erikoistumiskoulutuksesta aiheutuvat kustannukset. Kysymys on tärkeä yliopistoille, mutta ennen muuta se on tärkeä erikoissosiaalityöntekijän koulutukseen hakeutumisen ja osallistumisen näkökulmasta. Nykyisellään kaikki työnantajat eivät ole korvanneet työntekijöidensä erikoistumiskoulutukseen osallistumisen kustannuksia (opintomaksu, työajan käyttö opiskeluun ja matkakulut lähiopetusjaksoille). Tämä on koulutuksen opiskelijoita epätasa-arvoistavaa ja kohdentaa erikoistumiskoulutusta tarpeeseen nähden epätarkoituksenmukaisesti eri maantieteellisillä alueilla, sosiaalityön sektoreilla ja organisaatioissa. Sosnet pitää tärkeänä, että koulutuksesta maksettava valtion korvaus kattaisi erikoistumiskoulutuksesta aiheutuvat kustannukset kokonaisuudessaan, jolloin osallistumismaksuista voitaisiin luopua.

Lakiesityksen toisen ehdotettavan pykälän mukaan aluehallintovirasto maksaisi yliopistolle valtion korvauksen erikoistumiskoulutuksen järjestämisestä. Korvausta maksettaisiin puolivuositain yliopistojen tekemän hakemuksen perusteella ja perustuen suoritettujen erikoistumiskoulutusten määrään. Tältä

osin on huomioitava, että erikoissosiaalityöntekijän koulutusta järjestetään 2,5-vuoden mittaisina koulutuksina ja että sisäänotto tapahtuu erikoisalalle uudelleen vasta edellisen ryhmän päättäessä koulutuksensa. Uutta sisäänottoa ei näin ollen ole vuosittain. Koulutuskorvausten maksuja koskevat periaatteet ja käytännöt tulisi tunnistaa nämä reunaehdot sen varmistamiseksi, että yliopistojen käytettävissä olisi erikoistumiskoulutukseen tarkoitettu rahoitus koulutuksen järjestämisen ajankohtana.

Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkoston Sosnetin puolesta

Puheenjohtaja

Timo Harrikari
Professori, Tampereen yliopisto

Suunnittelija

Sanna Lähteinen
Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto, Sosnet